

Tutkittu tieto hyötykäyttöön sosiaalihuollossa - hyvän tiedonhallinnan avaimet käytännössä

Sosiaalihuollon Kanta-palveluihin valmistautuminen, Siilinjärvi 26.4.2017

Sirpa Kuusisto-Niemi, lehtori, Itä-Suomen yliopisto, Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon maisteriohjelma

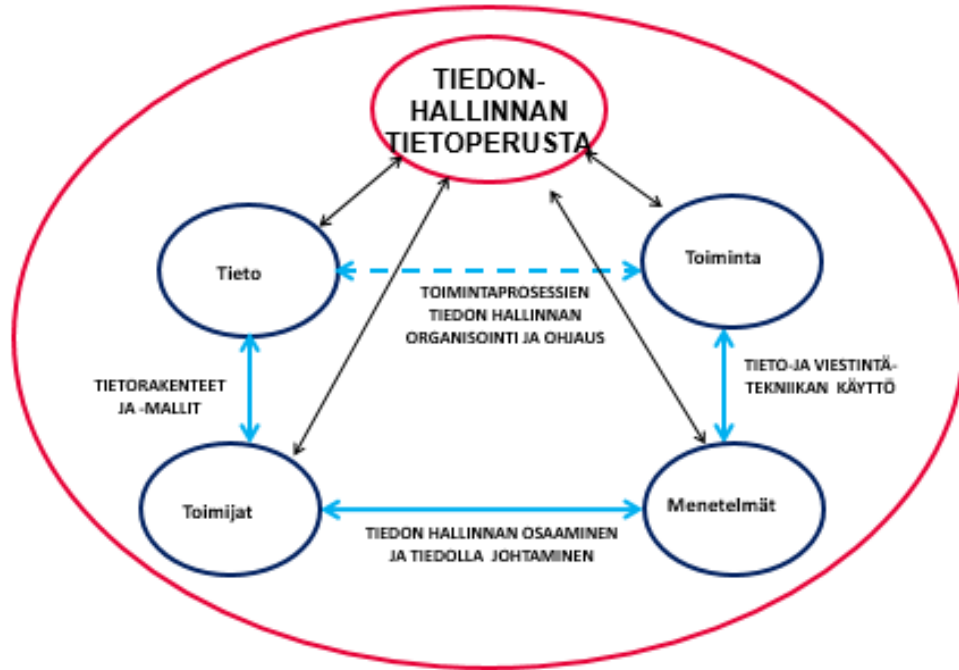
Tulossa olevia muutoksia mm.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon toissijaista käyttöä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi asetettu työryhmä: 2016 loppuun
- Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain muuttamisesta sekä tarvittavat muutokset muihin lakeihin: käynnissä
- Ehdotus laiksi tiedonhallinnasta ja tietojen käsittelystä julkishallinnossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:12, voimaantulo mahd. 2018, muuttaa julkisuuslakia, arkistolakia, henkilötietolakia, tietohallintolakia...
- Euroopan unionin tietosuoja-asetus: voimassa 2016 alkaen, DL toukokuu 2018

Tavoitteena digitalisaatio

- digitalisaatio: kokonaisvaltaista toimintatapojen uudistamista, joka sisältää myös uusien digitaalisten teknologioiden käyttöönottoa (VM)
- sosiaalihuoltoa ei ole perinteisesti pidetty edelläkävijänä uusien tekniikoiden käyttöönotossa
- kansainvälisten tutkimusten mukaan sosiaalihuollossa on ollut vallalla epäilevä ja kriittinen suhde tekniikkaan, mutta muutosta näyttäisi nyt tapahtuneen – myös meillä
- digitaalista tekniikkaa on ollut käytössä sosiaalihuollossa ainakin 1970-luvulta alkaen

Miten digitalisaatiota hallitaan ?

Kuusisto-Niemi (2016). Tiedon hallinta sosiaalihuollossa. Tiedonhallinnan paradigma opetuksen ja tutkimuksen perustana. Väitöskirja, sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinto. Itä-Suomen yliopisto. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2279-3/

Tietorakenteet ja -mallit

- Lähtökohtana tiedon arvoketju datasta viisauteen
 - Data: pelkkää kohinaa vai informaatioksi muunnettavissa olevia signaaleja ?
 - Informaatio: prosessoitua dataa
 - Tieto: yksilön tai organisaation tulkitsemaa ja ymmärtämää informaatiota
 - Viisaus: yksilön arvojen, kokemuksen ja tiedon yhdistelyä

- Mille arvoketjun tasolle asti "tietoa" voidaan jalostaa tietojärjestelmissä ?
- Millainen paino annetaan käsitteiden selkeälle määrittelylle ?

Tiedon hallinnan osaaminen ja tiedolla johtaminen

- Tietojärjestelmät on laadittu ensisijaisesti hallinnon tarpeita silmällä pitäen
- Palautteen saaminen omasta työstä ja sen arviointi tietojärjestelmien avulla ei ole mahdollista

- Millaisia osaamisvaatimuksia kehittyvä tiedonhallinta asettaa sekä asiakastyössä, kehittämisessä että johtamisessa ?
- Millaista koulutusta tarvitaan ? Kuka sitä antaa ? Minkä tasoisena ?

Tieto- ja viestintätekniikan käyttö

- Selvityksiä on tehty 1980-luvulta lähtien, uusin valmistumassa (THL STePS-hanke, <https://www.thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/mita-tiedonhallinta-on-/sosiaali-ja-terveydenhuollon-tietojarjestelmapalveluiden-seuranta/sosiaali-ja-terveydenhuollon-tietojarjestelmapalveluiden-seuranta-ja-arviointi-steps-2.0->) 2018
- Laajoja hankkeita: Tietoliikennepalveluja sosiaalitoimeen 1991-1992, ASTERI 1996-1999, Pohjois-Karjalan sosiaalitekniikan kehittämisprojekti 1995-2000, Sosiaalihuollon eKonsultaatio 2001-2005, **Tikesos 2005-2011**

aiemmista kokemuksista on opittu !

Toimintaprosessien tiedon hallinnan organisointi ja ohjaus

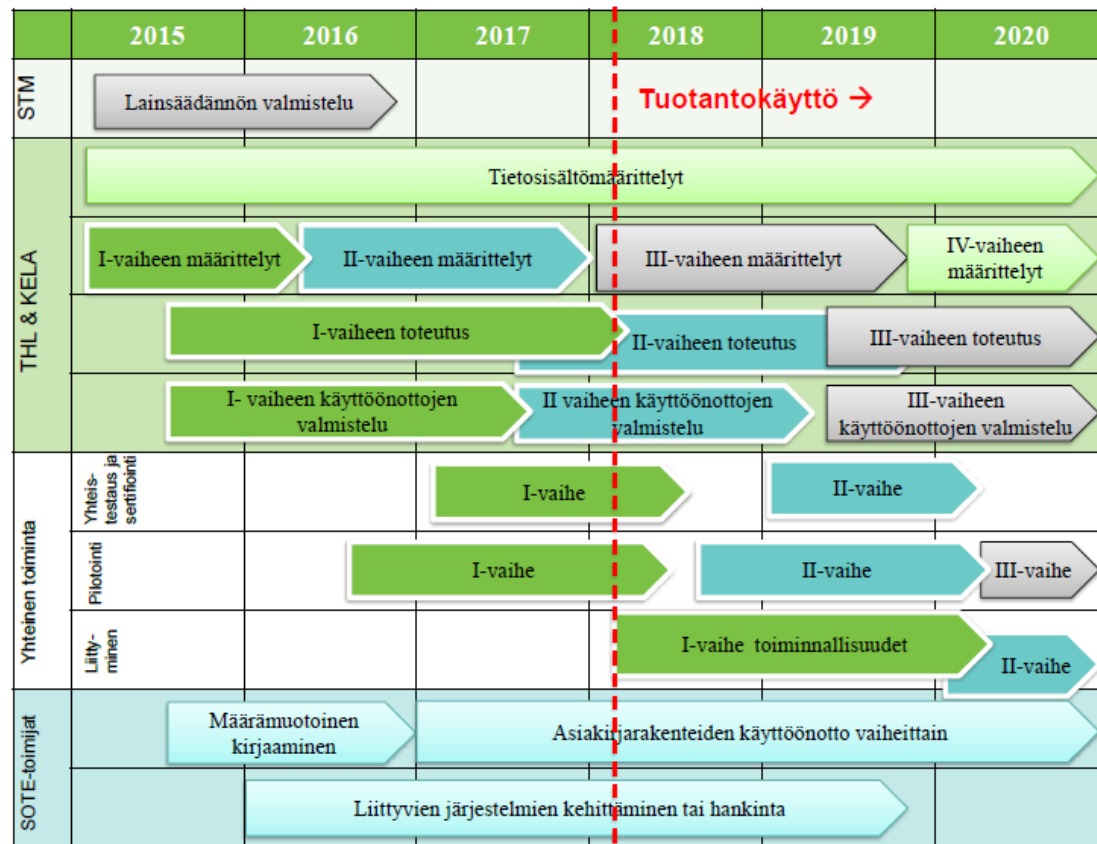
- Sosiaali- ja terveydenhuollon teknologiatyöryhmä (STM 1984): tekniikkaa vanhusten, vammaisten ja laitoshuoltoon sekä hallintoon ja tutkimukseen; sosiaalihuollon tarvitsema teknologia muodostuu tietorekistereistä sekä itsenäiseen suoriutumiseen liittyvästä tekniikasta
- Valtakunnan tasolla strategiakehitys nopeutui EU:iin liittymisen yhteydessä
- Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta 634/2011 ja kokonaisarkkitehtuuriajattelu ohjaavat nyt
- Uusin strategia: Tieto hyvinvoinnin ja uudistuvien palvelujen tukena - Sote-tieto hyötykäyttöön -strategia 2020, <https://www.julkari.fi/handle/10024/125500>

Tiedonhallinnan tavoitetila 2020

Periaatetaso	Yhteiset arkkitehtuuriperiaatteet ovat sisäistettyjä ja ne ohjaavat sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämistä niin valtakunnallisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin.
Toiminta-arkkitehtuuri	Sosiaalihuollon palvelutuotantoa jäsennetään kansallisesti yhtenäisellä tavalla. Tiedonhallinnan prosessit ovat yhdenmukaisia ja ne tukevat sosiaalipalvelujen laadukasta tuottamista.
Tietoarkkitehtuuri	Sosiaalihuollon toimijat käyttävät yhtenäisiä asiakastietomalliin perustuvia asiakasasiakirjoja ja tallentavat ne standardoidussa muodossa sosiaalihuollon valtakunnalliseen asiakastiedon arkistoon.
Tietojärjestelmä-arkkitehtuuri	Sosiaalihuollon asiakastietoa käsittelevät tietojärjestelmät ovat yhteentöimivia käyttäen avoimia rajapintoja ja yhteisiä ja valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja. Asiakasasiakirjat tallennetaan valtakunnalliseen asiakastiedon arkistoon ja niitä käytetään ja luovutetaan sieltä tietosuoja huomioiden. Asiakastiedon arkisto hoitaa myös asiakasasiakirjojen pysyväsäilytyksen.
Teknologia-arkkitehtuuri	Sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmissä käytetään yhdenmukaista teknologiaa erityisesti rajapintojen osalta ja siltä osin kuin se on valtakunnallisten palveluiden käytön kannalta tarpeellista.

Laaksonen ym. 2015; <http://www.julkari.fi/handle/10024/126842>

Kansa-hankkeen aikataulu

Rötsä ym. 2016: Sosiaalihuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja määrämuotoisen kirjaamisen toimeenpanohanke (Kansa-hanke); <http://www.julkari.fi/handle/10024/130563>

Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden toteutusten päävaiheet

I vaihe:

PDF- tallennus ja tiedon saatavuus rekisterinpitäjän omaan käyttöön

II vaihe:

Tiedon saatavuus rekisterien välillä ja Omakannan käyttöönotto

III vaihe:

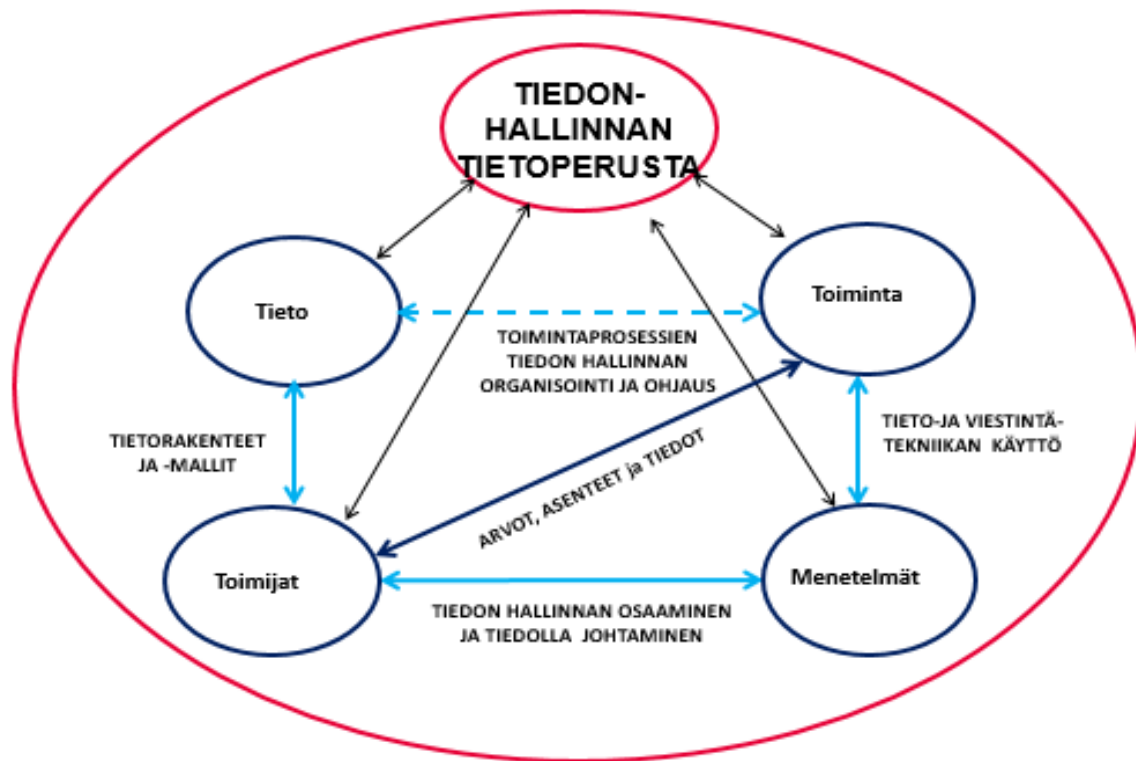
Asiakirjojen rakenteinen tallentaminen ja Omakannan toiminnallisuuksien laajennus

IV vaihe:

Toimijoiden välinen yhteistyö ja raportointi

Rötsä ym. 2016

Vielä yksi näkökulma tiedonhallintaan....

Sosiaalihuollon arvoperiaatteiden toteuttaminen tiedonhallinnassa

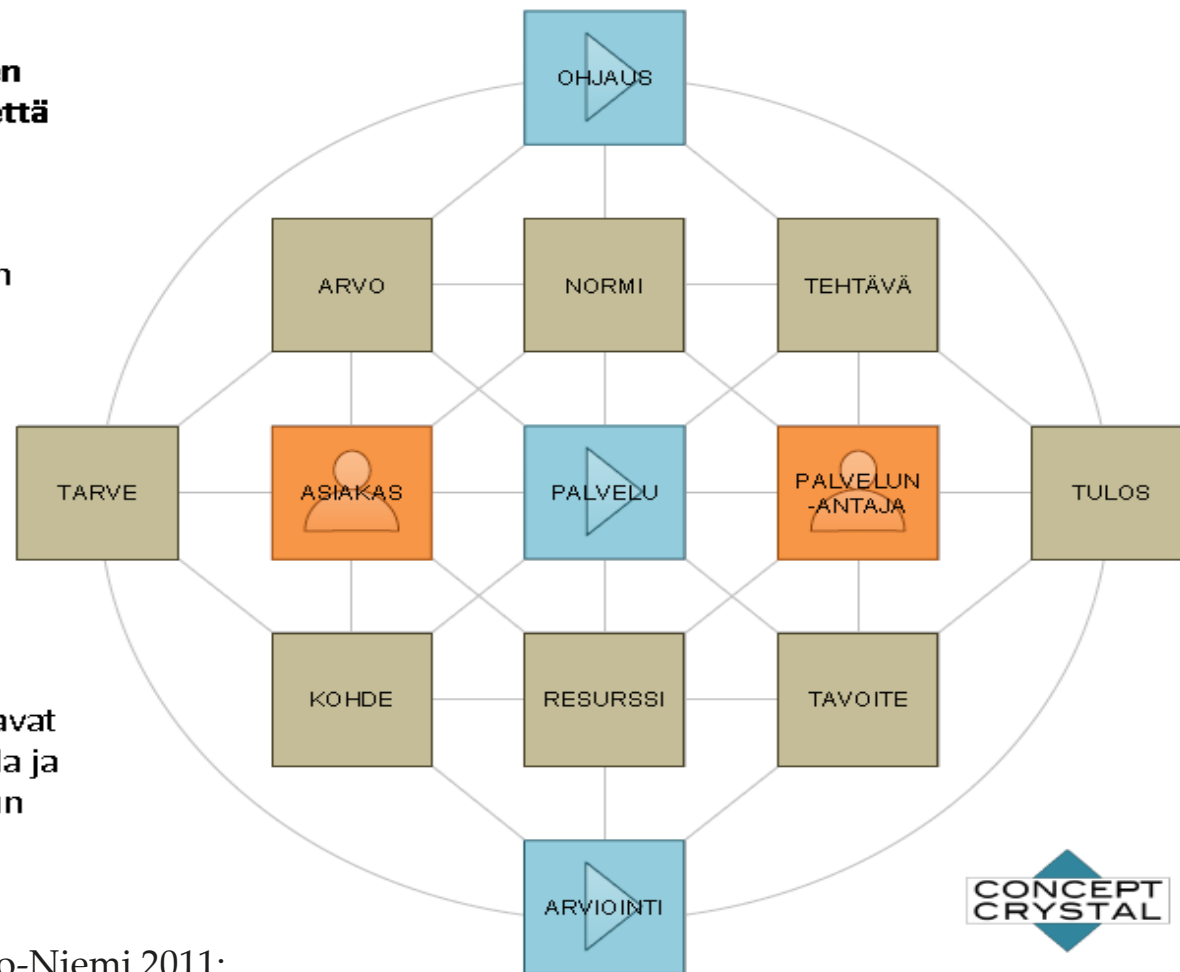
- Toimijoiden arvot, asenteet ja tiedot tiedonhallinnan merkityksestä ja tietojärjestelmien käytettävyydestä ja hyväksyttävyydestä toiminnalle keskeisiä
- Välinearvot: lainsäädäntö ja toiminnan laillisuus
- Päämääräarvot: ihmiselämän arvokkuus ja ihmisarvon kunnioittaminen
- Asenteet: muutos myönteiseen suuntaan edellyttää itsemääräämisoikeuden tunnetta, tietojärjestelmien suunnitteluun osallistumista ja valtaepätasapainon poistamista
- Tiedot: ammattilaisten tiedollinen pääoma ja sen hyödyntäminen tietojärjestelmien suunnittelussa

Julkisten palvelujen 13 keskeistä käsitettä

Käsittemallin
painopiste on
palvelussa sekä sen
ohjauksessa ja
arvioinnissa.

Palvelussa
keskeisimmät
toimijaroolit ovat
asiakas ja
palvelunantaja.

Loput kahdeksan
ydinkäsitettä kuvaavat
rooleja, joita asioilla ja
ilmiöillä on palvelun
toteutuksessa.

Lehmuskoski & Kuusisto-Niemi 2011:

<http://www.thl.fi/attachments/tiedonhallinta/>

[asiakaslaitokset ja vaikuttavat sosiaalipalvelut opas sosiaalihuollon kasitteelliseen tarkasteluun.pdf](#)

Kiitos!
sirpa.kuusisto-niemi@uef.fi

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi